

GRAFIK DIZAYN TARIXIY JARAYONLARDA

To'ramurodov Jo'rabek Normurod o'gli

Termiz davlat universiteti magistranti

Tel: +998996751927

e-mail: jurabek.turamuradov@gmail.com

Kalit soʻzlar: Grafik dasturlar, Virtual muzey, veb-sayt, “virtus”, eksponat, Internet

Annotatsiya: Ushbu maqolamda hozirgi globallashuv zamonida grafik dasturlarning ahamiyati va afzallari haqida ma'lumotlar berilgan

Xozirgi globallashuv zamonida I.T soxasiga bulgan talab nixoyatda kattadir. Rivojlangan davlatlarning har bir sohasiga kirib borgan va insoniyatning og'irini yengil qilib sohalarni rivojlanishini ta'minlamoqda. Bunday rivojlanish zamonida zamon bilan hamnafas bo'lish hayotiy zaruratdir. Bunday o'zgarishlar tarix sohasini ham chetlab o'tmayapti. Oddiy misol, oldinlari tarixiy kinolar va videolarni ishdab chiqishda juda ham ko'p tarixiy dekoratsiyalar, liboslar, aktyorlar jalb qilinardi. Biz yoshligimizda sevib tomosha qilgan “Jumong”, “Saroy javohiri”, “Spartak” kabi seriallar “Gladiator”, “So'nggi legion” kabi kinolarni olishga jo'da ko'plab mablag'lar sarflangan. Zamonaviy tarixda qadimgi dunyo tarixini gavdalanitirish va jonlantirish muammo bo'lmay qoldi. Hozirgi davrda tarixiy kinolarni, videolarni, fotolavhalarni ishlab chiqishda grafik dasturlardan unumli foydalanilmoqda. Xozirgi zamonaviy kinolarning deyarli hammasida grafik dasturlardan foydalaniladi. Sababi bunday dasturlar orqali ko'plab pullar iqtisod qilinmoqda. Hozirgi zamonda tarixiy videolarni va kinolarni olishda millionlab mablag' kerak bo'lmay qoldi. Siz uchun kerak buladi bitta kuchli kompyuter va kuchli grafik dastur ustasi kerak bo'ladi. Muhtaram prezidentimiz Shavkat Mirziyoev tashabbusi bilan yangi

O'zbekistonda yangicha dunyoqarash, yangicha tamoyillar shakllanib bormoqda. III renisansga o'tishda tarix fanining o'rnini nihoyatda beqiyosdir. Zero tarixni o'rganmay turib kelajakka nazar tashlash, kelajak rejasini tuzish nihoyatda qiyindir. Mana shunday buyuk kelajakni qurishda tarixning mavqeyi nihoyatda kattadir. Zoatan kelajak avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda, yoshlarimizni vatanga muhabbatini shakllantirishda tarix bizning asosiy tayanchimizdir. Buyuk bobokalonlarimiz tarixini yoritish, ularning hikmatga boy umrini yoshlar ongiga singdirish, yoshlarimizni ularga munosib ravishda tarbiyalashda tarixning o'rnini yuqori. Endi ko'z oldingizga keltirib tarixiy kitoblarni darsliklarni qullanmalarni o'qitishda o'sha davrga oid videolar, rasmlar va kinolar yordamida olib borish nafaqat o'quvchilarning qiziqishini oshirish balki bilimni, vatanga bo'lgan muhabbatini oshirishga, bobokalonlarimizni hurmat qilishga juda katta ta'sir kursatadi. Shu sabab va bundan tashqari iqtisodiy tomondan ham davlatimizga juda katta daromad keltiradi. Jumladan O'zbekiston tarixi shubhasiz buyukdir. Va bu buyuklikni dunyoga kursatish, jahonning buyuk sivilizatsiyasiga uzining munosib o'rnini ko'rsatish kerak. Bu O'rinda virtual muzeylarga to'xtalmasdan iloj yoq. Virtual muzey (muzey veb-sayti) - muzey materiallarini namoyish etish uchun optimallashtirilgan veb-sayt turi. Taqdim etilgan materiallar turli xil sohalarda bo'lishi mumkin: san'at asarlari va tarixiy asarlardan virtual to'plamlarga va tabiatga aloqador. Virtual muzey veb-saytlarning shunday turiki, unda muzeydagi materiallar ko'rgazmasi amalga oshiriladi. Virtual muzeylarning afzalligi shundaki, ular eksponatlarni saqlash, himoyalash, keng, tez va osonlik bilan ommaga taqdim etishni Internet texnologiyalari yordamida amalga oshiradi. XX asrning 90-yillarida muzeysunoslikka kirib kelgan "virtual muzey" iborasi bugungi kunda zamonaviy muzeysunoslikning butun boshli yonalishiga aylanib ulgurdi. Dastlabki vaqtlarda ibora oquvchilar orasida garchi unchalik tushunarli bolmasa-da, lekin chiroyli va yoqimli yangrar edi. "Virtual" sozi "mojiza, haqiqiy, real" manolarini ifoda etsa ham, aslida u lotinchadan tarjima qilinganda "virtus" — xayoliy, faraz qilish

sozlaridan kelib chiqqan. Birinchi veb-sayt muzeylari, yani virtual muzeylar Internetda 1991-yilda paydo bo'lgan. Dastlab virtual muzeylar haqiqiy muzeylarning saytlari bo'lgan bo'lsa, keyinchalik shaxsiy veb-sayt — muzeylar paydo bo'la boshladi. Birinchi shaxsiy virtual muzeylar 1994-yilda paydo bo'lgan. Biroq barcha rasm to'plamlari ham virtual muzey bo'la olmaydi. Virtual muzeylarning to'plamlari ikkita o'ziga xos xarakteristikaga ega bo'lishi kerak. Bu virtual turlar va eksponatlarning mukammallashgan qidiruvidir. Birinchi bo'lib, virtual muzeylarning afzalligini ko'ra bilgan odam Microsoft firmasi rahbari Bill Geyts bo'lgan. Virtual muzeylar nafaqat madaniy — marifiy muassasasigina bo'lib qolmay, balki o'quvchilar uchun katta qiziqish uyg'otuvchi ko'rgazmalarni virtual tomosha qilish imkonini beruvchi dunyo sanati boyliklari jamlamasidir. Virtual muzeylarning real muzeylardan farqi o'qituvchi yordamisiz o'quvchilar mustaqil o'zlari sayohat qilishlari mumkin. Shunday ekan, bu ularga keng imkoniyatlarni yaratadi. Bu nafaqat ilmiy dunyoqarashni rivojlantiradi, balki o'quvchilarning manaviy dunyosini boyitishga asos bo'ladi. Virtual muzeylardan foydalanish o'quvchilarni nafaqat muzey eksponatlari bilan tanishishga, balki Internet tarmog'idan erkin foydalana olish ko'nikmasini hosil qilishga ham imkon yaratadi. Shubhasiz buni ko'rsatish uchun turizm soxasini rivojlantirish, O'zbekistonning shaxsiy brendini yaratish zarurdir. Buning uchun ijtimoiy tarmoqlarda tarixiy ob'ektlarimizni, shaxslarimizni namoyish qilishimiz, O'zbekiston degan davlatning tarixi buyuk bulganligini ko'rsatish va reklama qilishimiz zarurdir bu esa o'z navbatida chet ellik sayyohlarning oqimini oshirishga sabab bo'ladi. Chunki Jon ismli amerika fuqarosi bu yil qaysi davlatga sayohat qilsam ekan deb ijtimoiy tarmoqlarni kuzatayotgan vaqtda vatanimiz tarixiga oid videolar uning lentasiga yetib keladi va tabiiyki bunday yuqori sifatli videolar qaxramonimiz Jonni befarq qoldirmaydi va bu yilgi sayohatini O'zbekiston degan sirli diyorga davom ettirishga qaror qiladi maqolam so'nggida hulosa qilsam, grafik dasturlash tarix sohasining buguni va kelajagi xisoblanadi va biz buni befarq qoldira

olmaymiz. Hech qachon san'at va zamonaviy texnologiyalar bir-birini shunchalik uyg'un tarzda to'ldiruvchi -3D tasvirlar sizga muzey va galereyalarning noyob stendlari va eksponatlarini masofadan turib o'rganishga imkon beradi. Texnologiya tufayli siz hatto raqamli san'at asarlarini ham uyingizdan chiqmasdan turib ko'rishingiz mumkin, tan olingan jahon durdonalari, endi tanilayotgan iste'dodlar asarlari. Onlayn yoki virtual san'at galereyalarini san'atni ommalashtirish, butun dunyodagi badiiy va madaniy salohiyatini targ'ib qilishning eng samarali usullaridan biri deb atash mumkin. O'zbekistonda so'nggi yillarda san'atning har xil va janridagi muzey va badiiy galereyalarning onlayn-resurslari ommabop foydalanish, 3D-turlar, raqamli panoramalar va stendlar, multimediya va animatsiya vositalari faol rivojlanmoqda. San'at muzeylarining 3D-sayohatlari, xalqaro ko'rgazmalar veb-translyatsiyalari, zamonaviy rassomlarning individual veb-saytlari, onlayn-san'at galereyalari, virtual san'at va san'at galereyalari, raqamli san'at to'plamlari bugungi kunda keng omma uchun mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://www.google.com/culturalinstitute>.
2. <https://uz.unansea.com/grafika-dasturlari-turlari-va-imkoniyatlari/>
3. <https://uzbekistan.travel/uz/o/virtual-galereyalar/>
4. <https://www.lenta.uz/post/grafik-dizayn-sohasining-biznesdagi-ahamiyati>